

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення змін до статті 615 Кримінального процесуального кодексу
України щодо забезпечення своєчасного судового розгляду
в умовах воєнного стану»
*(реєстр. № 15030 від 13.02.2026)**

***Анотація.** В інформаційній довідці досліджуються питання забезпечення своєчасного судового розгляду в умовах воєнного стану в контексті проекту Закону України (реєстр. № 15030 від 13.02.2026) (далі – законопроект). Зокрема, це стосується: фіксування судового засідання; проголошення судового рішення; передачі клопотання про обрання або продовження запобіжного заходу іншому судді (суду).*

Розглядається відповідність законопроекту вимогам Конституції України, основоположним засадам правотворчої діяльності, нормам чинного кримінального процесуального та судоустрійного законодавства.

***Ключові слова:** кримінальне провадження, фіксування судового розгляду технічними засобами, журнал судового засідання, суд, слідчий суддя, судові рішення, проголошення судового рішення, клопотання щодо запобіжного заходу.*

Вступ

В умовах правового режиму воєнного стану суди, органи та установи системи правосуддя діють виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, визначені Конституцією України та законами України. Повноваження судів, органів та установ системи правосуддя, передбачені Конституцією України, в умовах правового режиму воєнного стану не можуть бути обмежені (стаття 21-2 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»).

Повне фіксування технічними засобами судового засідання і процесуальних дій є однією із основних засад кримінального провадження, відповідно до якої під час судового розгляду та у випадках, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України), під час досудового розслідування забезпечується повне фіксування судового засідання та процесуальних дій за допомогою звуко- та відеозаписувальних технічних засобів. Офіційним записом судового засідання є лише технічний запис, здійснений судом у порядку, передбаченому КПК України (частина п'ята статті 27 КПК України).

Водночас кожен, хто присутній у залі судового засідання, може вести стенограму, робити нотатки, використовувати портативні аудіозаписуючі пристрої (частина шоста статті 27 КПК України).

Порядок застосування технічних засобів фіксування кримінального провадження врегульовано статтею 107 КПК України, згідно з частиною четвертою якої фіксування за допомогою технічних засобів кримінального провадження під час розгляду питань слідчим суддею, окрім вирішення питання про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, та в суді під час

судового провадження є обов'язковим і здійснюється в порядку, передбаченому Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи. У разі неприбуття в судові засідання всіх осіб, які беруть участь у судовому провадженні, чи в разі, якщо відповідно до положень цього Кодексу судові провадження здійснюються судом за відсутності осіб, фіксування за допомогою технічних засобів кримінального провадження в суді не здійснюється.

Разом із тим, незастосування технічних засобів фіксування кримінального провадження у випадках, якщо воно є обов'язковим, тягне за собою недійсність відповідної процесуальної дії та отриманих внаслідок її вчинення результатів, *за винятком випадків*, якщо сторони не заперечують проти визнання такої дії та результатів її здійснення чинними (частина шоста статті 107 КПК України). Відповідно до правової позиції Верховного Суду відсутність аудіозапису судового засідання не є безумовною підставою для скасування судових рішень¹.

Ведення журналу судового засідання здійснюється за правилами статті 108 КПК України.

Для фіксації судового розгляду та ведення журналу судового засідання використовується програмний комплекс, інтегрований в Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему (Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи), що об'єктивно потребує забезпечення електроенергією та Інтернетом, резервним живленням.

Стаття 615 КПК України регламентує особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Основна частина

Досліджуваний законопроект розроблений для забезпечення своєчасного судового розгляду в умовах воєнного стану. У зв'язку з цим пропонуються доповнення статті 615 КПК України в частині фіксування судового засідання в журналі судового засідання у визначених законом випадках; проголошення лише резолютивної частини судового рішення; передачі клопотання про обрання або продовження запобіжного заходу іншому судді (суду).

Розуміючи проблему можливості зловживань у судах випадками відсутності електроенергії та Інтернету як приводами до відкладення судових засідань, вважаємо за доцільне зазначити таке.

1. Змінами до частини п'ятнадцятої статті 615 КПК України (у редакції законопроекту) пропонується надати можливість проголошення лише резолютивної частини *будь-якого* судового рішення, а не лише вироку.

¹ Постанова Третьої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 16.12.2020, справа № 219/828/18. URL: <https://zakononline.ua/court-decisions/show/93698340>

Судове рішення приймається у формі ухвали, постанови або вироку, які мають відповідати вимогам, передбаченим статтями 369, 371–374 цього Кодексу (частина друга статті 110 КПК України). Якщо повний текст вироку повинен проголошуватися після виходу суду з нарадчої кімнати (частина перша статті 376 КПК України), встановлення особливих правил в умовах воєнного стану щодо проголошення лише резолютивної частини вироку є виправданим (чинна редакція частини п'ятнадцятої статті 615 КПК України).

Для ухвал (постанов) як кінцевих судових рішень *уже* надано можливість (і не тільки під час воєнного стану) проголошення лише резолютивної частини, якщо складання судового рішення вимагає значного часу (частина друга статті 376 КПК України). Ухвали (постанови), постановлені в судовому засіданні (тобто як проміжні процесуальні рішення), оголошуються негайно після їх постановлення.

Тому закріплення правила, згідно з яким *повторно* буде оголошуватися лише резолютивна частина повного тексту ухвали (постанови) суду (вже проголошена раніше), видається недоцільним. Щодо «проміжних» ухвал (постанов) суду, слідчого судді, які проголошуються негайно у повному обсязі, формально можливе застосування такого підходу, але виникає питання його доцільності. Проголошення лише резолютивної частини вироку викликано, як правило, *великим обсягом* його тексту, тоді як тексти «проміжних» судових рішень не є великими (наприклад, в ухвалі про відсторонення від посади зазначаються: мотиви застосування або відмови у задоволенні клопотання про відсторонення від посади; перелік документів, які посвідчують обіймання особою посади та які підлягають поверненню особі або вилученню на час відсторонення від посади; строк відсторонення від посади, який не може становити більше двох місяців; порядок виконання ухвали (частина друга статті 157 КПК України).

2. Щодо пропонованої законопроектom нової частини шістнадцятої статті 615 КПК України варто зазначити, що відсутність технічної можливості доступу до мережі Інтернет і тривале знеструмлення електромережі суду можуть мати місце не лише під час дії правового режиму воєнного стану (наприклад, кібератаки, стихійні лиха). Тому, на нашу думку, ця норма не повинна носити характер тимчасової. Вбачається, що головною умовою її застосування є *згода* учасників судового розгляду, учасників розгляду клопотань/скарг слідчим суддею на фіксування відповідного процесу за допомогою паперового журналу судового засідання, що відповідатиме і наведеній вище правовій позиції Верховного Суду. Також потрібно уточнити, що такі дії здійснюються з урахуванням положень частини четвертої статті 107 КПК України щодо розгляду питань проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Із метою усунення ризиків зловживань із боку суду *право ініціативи* пропонованого підходу повинно належати не лише судді, слідчому судді, а й учасникам судового розгляду, які з'явилися в судове засідання.

В абзаці першому частини шістнадцятої статті 615 КПК України (у редакції законопроекту) вказується на те, що журнал судового засідання веде секретар судового засідання відповідно до статті 108 цього Кодексу. Оскільки такий журнал може вестися і в електронному виді, необхідно уточнити форму ведення такого журналу, тобто вказати на письмовий його характер.

Окрім того, обставини, наведені в абзаці другому цієї частини (у редакції законопроекту), повинні корелюватися з обставинами статті 108 КПК України: наприклад, у пункті 2 частини першої статті 108 вказуються «реквізити кримінального провадження та відомості щодо його учасників», а в пункті 4 абзацу другого частини шістнадцятої статті 615 (у редакції законопроекту) – «справа, що розглядається, повна і точна назва учасників процесу» (до речі, застосування словосполучення «назва учасників процесу» (як і «учасники судового процесу» в інших пунктах) є некоректним – КПК України оперує термінами «учасники кримінального провадження», «учасники судового провадження» (пункти 25, 26 частини першої статті 3)). У пропонованому пункті 13 цієї норми йдеться про «останнє слово підозрюваного, обвинуваченого», тоді як у кримінальному провадженні проголошення «останнього слова *обвинуваченого*» є частиною судового розгляду (стаття 365 КПК України).

Пропоновані положення абзацу четвертого частини шістнадцятої (у редакції законопроекту) потребують урахування правил абзацу першого частини четвертої статті 107 КПК України в частині обмежень і заборон доступу сторін кримінального провадження з боку захисту до результатів технічного запису з метою забезпечення недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування.

Норми абзацу п'ятого частини шістнадцятої статті 615 КПК України (у редакції законопроекту) видаються зайвими, оскільки такі наслідки застосування пропонованого підходу до фіксування судового засідання логічно впливають із попередніх норм і чинних правил. Із метою забезпечення правової визначеності доцільно внести зміни до статей, наведених в цьому абзаці, із вказівкою на особливості (виключення), визначені в частині шістнадцятій статті 615 КПК України. Оскільки, наприклад, якщо прийняти конструкцію «не підлягають застосуванню положення статті 107 КПК України», не підлягатиме застосуванню і частина четверта цієї статті, що є неможливим.

Висновки

Питання, що піднімаються законопроектом, мають актуальне і важливе значення для забезпечення виконання завдань кримінального провадження. Проте, деякі пропоновані нормотворчі підходи видаються некоректними і недоцільними та потребують корегування.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*